

Havs- och vattenforum 2017

En kort sammanfattning med kommentarer

Rapport 2017:19

Havs- och vattenforum 2017

En kort sammanfattning med kommentarer

Malin Avenius

Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:19

Datum: 2017-06-29

Framsidesillustration: Karin Enberg

Illustrationer: Caroline Sellstone

Fotografier från Havs- och vattenforum: Natalie Greppi

Övriga fotografier: Maja Kristin Nylander

ISBN 978-91-87967-67-2

Havs- och vattenmyndigheten

Box 11 930, 404 39 Göteborg

www.havochvatten.se

INNEHÅLL

Från källa till hav	6
All världens hav.....	9
Vilka var med?.....	11
Workshops.....	12
Speakers' Corner	14
Think tank.....	16

» Konferensen är ett jättebra mingeltillfälle att möta kollegor, hitta varandra för olika projekt, reda ut saker och ting.»

DR. M
OUTLO

MÅL

Gemensam kraftsamling för hållbarhetsmålen!

Havs- och vattenforum lockade ännu en gång insatta och engagerade deltagare från hela Vattensverige. Dessutom var ett antal internationella kollegor inbjudna, för att skapa nya kontaktytor och bidra med kunskap om havs- och vattenförvaltning. Forumets tema var att diskutera hur en hållbar ekonomi kan utvecklas genom god förvaltning och innovation från ”källa till hav”. Särskilt fokus lades på frågor kring genomförandet av FN:s hållbarhetsagenda, samt på planeringen inför FN:s havskonferens om hållbara hav, vilken Sverige och Fiji stod som värdar för i juni 2017.

”Källa till hav” – konceptet belyser det faktum att vatten, sediment, föroreningar, biota och olika former av material rör sig från land, till kust, till havsmiljön. Djur och växter flyttar sig både uppströms och nedströms. På Havs- och vattenforum 2017 uppmärksammade vi vikten av att koordinera olika förvaltningsmodeller från källa till hav, för att komma till rätta med exempelvis övergödning och marint skräp. Vi pekade också på det centrala i att ha ett holistiskt synsätt, där lokala, nationella, regionala och globala perspektiv samspelar, och där samråd mellan olika aktörer är grunden för en lyckad förvaltning. Friska ekosystem och de ekosystemtjänster som de skapar, är grunden för en hållbar samhällsutveckling.

Tack alla ni som kom till forumet i Göteborg och bidrog med er kunskap, ert engagemang och era erfarenheter! Vi på HaV tog med oss lärdomarna till FN:s havskonferens i New York. Konferensen blev ett genombrott för en gemensam strävan att rädda världens hav, och resulterade i 1300 frivilliga åtaganden från nationer, myndigheter och företag.

I Vattensverige finns det många som brinner för att göra insatser för havs- och vattenmiljön. Det är en kraft att räkna med både på hemmaplan och internationellt. Tillsammans kan vi alla bidra till att vi når de globala hållbarhetsmålen!

Göteborg 3 juli 2017

Jakob Granit
Generaldirektör

Från källa till hav

När Havs- och vattenforum i Göteborg arrangerades för femte gången i ordningen, var inriktningen både nationell och internationell. Utöver att, som tidigare år, vara ett forum för människor som arbetar med förvaltningen av våra svenska vattenresurser, var avsikten att koppla ihop de lokala, regionala och nationella frågorna med de globala hållbarhetsmålen och FN:s Agenda 2030. Havs- och vattenforum 2017 var också en del i förberedelserna inför FN:s havskonferens, The Ocean Conference 5–9 juni, med Sverige och Fiji som värdländer.

Temat var ”Från källa till hav”, och på programmet, som delvis hölls på engelska, fanns flera internationella talare. Men som vanligt var spännvidden stor. Konferensen handlade om brett som smalt, lokalt som globalt. Vi lyssnade på ministrar, generaldirektörer, lokala aktörer och ideella organisationer. Vi testade ett digitalt fiskspel, minglade, pratade marin pedagogik och diskuterade globala hållbarhetsmål.

Liksom tidigare år innehöll forumet en blandning av diskussioner och föreläsningar i plenum, och utställningar och miniseminarier (speakers’ corner och workshoppar) med möjlighet till fördjupning och erfarenhetsutbyte.

På kommande sidor kan du läsa en kort sammanfattning av vad Havs- och vattenforum 2017 innehöll i stora drag, samt ta del av ett sammandrag av de åsikter och kommentarer som samlades in från konferensdeltagarna.

»Som vanligt lämnar jag konferensen gladare och klokare än när jag kom.»

» Intressant med internationellt perspektiv och inslag detta år, men över lag är behovet som störst av en nationell konferens, där vi kan samlas och utbyta erfarenheter mellan lokal, regional och nationell nivå.»

All världens hav

I programmet som framfördes på den stora scenen dominerade det internationella temat. **Isabella Lövin**, minister för internationellt utvecklingssamarbete och klimat samt vice statsminister, påminde om att havet är gränslöst och att vi därför måste samarbeta globalt för att rädda det. Hon beskrev FN:s havskonferens som ett möjligt startskott för ett ökat engagemang för haven, från såväl Sverige som övriga världen. **Stephen F. Lintner**, oberoende rådgivare inom miljö och social hållbarhet, lyfte upp Östersjösamarbetet som ett av världens bästa exempel på förvaltning från källa till hav. Långsiktigt engagemang, såväl politiskt som hos allmänheten, stegvisa insatser, gemensamma visioner och samarbete mellan olika sektorer, såväl offentliga som privata, tillhör framgångsfaktorerna. Stephen F. Lintner menade att svenska organisationer som förvaltar hav och vatten har goda förutsättningar att bidra till att de globala miljömålen uppnås.

Två av de internationella gästerna bjöd på utblickar till Asien och Afrika. **Steen Christensen**, koordinator för Mangroves for the future (MFF), berättade om en rad projekt med syfte att skapa hållbar kustutveckling i elva länder vid Indiska oceanen. MFF samordnas av Internationella naturvårdsunionen (IUCN), men har framför allt en stark lokal förankring. För att få konkreta projekt att bli verklighet är det viktigt att skapa en solid kunskapsbas, dela kunskapen, samarbeta och se till att olika lokala intressenter förs samman, menade Steen Christensen. **Monde Mayekiso**, överdirektör med ansvar för havs- och kustvattenförvaltning i Sydafrika, berättade om fiskförvaltning och annat som myndigheten arbetar med längs landets 3 000 kilometer långa kustlinje vid Atlanten och Indiska oceanen. Till de prioriterade uppgifterna hör att instifta fler skyddade marina områden och att främja blå ekonomi. På en fråga från publiken svarade Monde Mayekiso att det mest effektiva politiska argumentet för miljöåtgärder i Sydafrika är att turistindustrin är beroende av en väl förvaltd natur.

Sveriges landsbygdsminister **Sven-Erik Bucht** pratade också om kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och hållbar utveckling inom de marina näringarna, under rubriken Blå ekonomi – Framtidens melodi. Han sa sig se positivt på framtiden för de marina näringarna och framhöll särskilt fisket som en mycket viktig del i en blå ekonomi. Miljöminister **Karolina Skog** inledde, bland annat, en session om marin pedagogik som verktyg för att genom ökad kunskap stärka människors engagemang för haven. Därefter berättade **Michael Palmgren**, verksamhetschef på SEA-U Marint Kunskapscenter, och **Maria Jämting**, VD på Havets Hus, om sina erfarenheter av marinpedagogiskt arbete.

Bland mycket annat fick vi även inblickar i hur olika svenska och internationella organisationer arbetar med vatten- och hållbarhetsfrågor såväl nationellt som globalt. För en lista över samtliga talare hänvisar vi till programmet, som finns att ladda ner på www.havochvatten.se/havforum.

Årets internationella inriktning innebar att det blev mindre tid än vanligt för nationella frågor, nätverkande och gruppövningar under forumet, vilket beklagades i konferensutvärderingen, samtidigt som de internationella utblickarna också uppfattades som intressanta och inspirerande. Det uttrycktes även önskemål om att tydligare koppla de internationella frågorna till de nationella och lokala. De frågor som ställdes från publiken till talarna handlade också i hög grad om hur arbetet mot olika mål och strategier kunde konkretiseras och landa i praktiska åtgärder.

Till de av publiken mest uppskattade föredragen hörde det som **Thomas Nydén** från Emåförbundet höll. Han berättade om förbundets insatser för ett hållbart nyttjande av småländska Emån. För att nå resultat gäller det att få alla intressenter med på tåget, genom att träffas mycket, prata mycket och hitta bra kompromisser, sa Thomas Nydén. Emåförbundet var fjolårets vinnare av vattenpriset Sjöstjärnan, ett pris som delas ut av HaV, Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Sveriges kommuner och landsting (SKL) för att uppmärksamma lokalt engagerat vattenvårdsarbete.

Under den gemensamma middagen under Havs- och vattenforum 2017, utsågs Västerviks kommun till vinnare av Sjöstjärnan 2017, varvid miljöminister Karolina Skog överlämnade priset till **Gun Lindberg** och **Dennis Wiström** från Västerviks kommun.

Vilka var med?

Havs- och vattenforum 2017 blev, liksom förra året, fullbokat innan anmälningstiden hunnit löpa ut, och vi tvingades därför säga nej till en del personer som hade önskat att få vara med. Vi var sammanlagt 461 deltagare på plats i Eriksbergshallen, och en stor del var återkommande gäster. Genom en handuppräknning konstaterades att många av deltagarna arbetade med förvaltning av både sött och salt vatten. Geografiskt var i stort sett hela landet representerat. Nytt för i år var att vi också hade deltagare från Sydafrika och Vietnam, liksom representanter för en rad internationella organisationer.

Jämfört med tidigare år kom det fler deltagare från departement, liksom från kommuner och regioner. Antalet personer från länsstyrelser och vattenmyndigheter minskade i förhållande till förra året, liksom deltagare från universitet och högskolor samt centrala myndigheter.

59 procent av deltagarna var kvinnor, 41 procent män. Av dem som hade rollen som talare och moderatorer på stora scenen var 48 procent män, 52 procent kvinnor.

Deltagare	2017
HaV	95
Länsstyrelser, vattenmyndigheter	79
Universitet, högskolor	56
Kommuner, regioner (tjänstemän)	52
Företag	44
Centrala myndigheter (utom HaV)	41
Övriga	28
Ideella organisationer	26
Vattenvårdsförbund och liknande	17
Departement	15
Branschorganisationer	8
Totalt	461

Workshops

Syftet med passet Workshops var att ge forumdeltagarna möjlighet att delta i två av 15 miniseminarier, för att under två 50-minuterspass få fördjupad information, diskutera och bidra med egen kunskap inom utvalda ämnesområden. I år hölls tre av seminarierna på engelska, och några arrangerades i samarbete med Havsmiljöinstitutet och IVL Svenska Miljöinstitutet. Vård för workshopparna var HaV:s experter, som dels berättade om HaV:s verksamheter, dels inhämtade återkoppling, åsikter och idéer från deltagarna. På flera av seminarierna medverkade en rad externa experter från HaV:s många samarbetsparter, och några av workshopparna var kopplade till det internationella temat.

Ungefär hälften av workshopparna handlade om olika marina frågor, som marint skräp, havsplanering och övergödning. På övriga workshoppar tog man bland annat upp vattenanknutna kulturmiljöer, hållbar vattenkraft och främmande invasiva arter. De workshoppar som först blev fulltecknade handlade om övervakning av miljötilståndet i yt- och grundvatten, hållbar utveckling i svenska kustområden, nationellt och regionalt åtgärdsarbete för bättre havsmiljö, vattenråd i det lokala vattenarbetet, samt marint skräp.

Utvärderingen visar, som tidigare år, att de fördjupande seminarierna med HaV:s experter är uppskattade. Det efterlystes dock större tydlighet i förväg angående hur pass interaktiva de olika workshopparna är, eftersom det varierade. I några fall ansågs själva begreppet workshop vara missvisande.

De ansvariga experterna på HaV har dokumenterat vilka frågor, kommentarer och diskussioner som togs upp under workshopparna, och den som vill ha mer information kan kontakta personerna på listan på följande sida.

Workshops på Havs- och vattenforum 2017

- 1 **Renewed efforts to reduce eutrophication**
Emmelie Johansson och Mikael Krysell
- 2 **Marine litter – how will we manage it, now and in the future?**
Johanna Eriksson
- 3 **Näringslivets arbete för hållbara hav – initiativ och möjligheter!**
Ulrika Siira
- 4 **Can marine spatial planning help achieve the Sustainable Development Goals?**
Joacim Johannesson och Tomas Andersson
- 5 **Vattenförvaltningens åtgärdsprogram, från källa till hav**
Marie Berghult, Ann-Karin Thorén och Åsa Gunnarsson
- 6 **Hjälp oss förbättra skyddet av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer**
Erik Törnblom
- 7 **Hållbar vattenkraft – är vi på rätt väg?**
Inger Poveda Björklund och Anders Skarstedt
- 8 **Lokalt deltagande gör vattenarbetet roligare och bättre!**
Peter Nolbrant och Ylva Engwall
- 9 **Tidig upptäckt, snabb respons – viktigt i arbetet med främmande arter**
Sofia Brockmark och Erlande Lettevall
- 10 **Sanning eller konka? Miljöbedömning för hållbar havsplanering**
Jan Schmidtbauer Crona, Linus Hammar och Thomas Johansson
- 11 *Inställd*
- 12 **Var med och planera laxens år 2019!**
Ingemar Berglund och Håkan Carlstrand
- 13 **Framtidens yt- och grundvattenövervakning – hur klarar vi kraven?**
Kristina Samuelsson och Elisabeth Sahlsten
- 14 **Hur skapas hållbar utveckling – går det att mäta?**
Linda Lingsten och Maria Samuelsson
- 15 **Hur arbetar vi nationellt och regionalt för en bättre havsmiljö?**
Robert Almstrand och Philip Axe

På www.havochvatten.se/havforum finns mer information om vad respektive workshop handlade om.

Speakers' Corner

Från dagvattenhantering i Stockholm till vikten av småskaligt fiske i Västafrika. I år var smörgåsbordet av kortföreläsningar inte bara svenskt. Av de 30 olika vattenprojekt som presenterades av Havs- och vattenforums deltagare i en särskild utställningshall, handlade en femtedel om projekt som pågår i, eller tillsammans med, andra länder.

Under programpunkten som i år kallades Speakers' Corner hade deltagarna möjlighet att välja ut och ta del av sammanlagt fyra stycken tio minuter långa föredrag, som arrangerades av föreningar, länsstyrelser, kommuner, myndigheter, företag, forskningsinstitut, svenska och utländska universitet och internationella organisationer. Några exempel på ämnen som presenterades var saneringen av Oskarshamns hamnbassäng, spökgarn i Östersjön, laxförvaltning, fiskvandring och fiskvägar, kvicksilver i fisk, en planerad världsomsegling mot marint skräp, miljösäker nanoteknik, grundvattenövervakning, integrerad vattenförvaltning i Vietnam och småskalig aquakultur i Sydostasien.

Den här delen av forumet är mycket uppskattad av deltagarna, visar årets utvärdering, som är i linje med tidigare års. Den vanligaste synpunkten är att mer tid borde avsättas för kortföreläsningarna, så att det blir möjligt att lyssna på fler.

Hela listan över ämnen och utställare finns att läsa på:
www.havochvatten.se/havforum

» Speakers' Corner var jätteintressant. Låt det få mer tid nästa gång. «

Think tank

För många deltagare är möjligheten att knyta nya kontakter inom Vattensverige, byta åsikter och lära av varandra, en stor del av behållningen med Havs- och vattenforum, visar utvärderingen. Många önskar mer utrymme för mingel och diskussioner, gärna i form av arrangerade övningar. Ett sådant tillfälle som gavs under 2017 års upplaga av forumet var programpunkten Think tank, som hölls i den stora åhörarsalen kallad Högkvarteret. Under 15 minuter fick deltagarna, som var placerade vid runda bord, i uppgift att tillsammans med sina bordsgrannar diskutera tre frågor och skriva ner de svar de kom fram till. Här följer en kort sammanfattning av svaren som samlades in.

Hur du kan din organisation bidra för att nå de globala hållbarhetsmålen 6 och 14?

Från flera av borden påpekades att respektive organisation redan gör en hel del för att nå målen. Det som de allra flesta ansåg sig kunna bidra med var olika former av kommunikationsinsatser för att sprida medvetenhet och väcka insikt. Faktablad, tidskrifter, webbsidor, visningar, arrangemang för skolor och allmänhet var några av exemplen på vad man redan gör och kan göra i högre grad, särskilt nämndes vikten av att kommunicera kring pågående projekt och av att lyfta goda exempel. När man är utåtriktad kan man skapa förståelse för olika insatser, vilket i sin tur är en grogrund för samarbete och motverkar konflikter, lyder ett av resonemangen. Vikten av kunskapsöverföring mellan olika organisationer, och av att skapa en solid kunskapsbas, är något som också nämns av flera. Exempelvis att förse beslutsfattare med forskning, eller att vara ett forum för kunskapsutbyte mellan olika aktörer.

Att bidra genom att samverka med andra och genom att skapa förutsättningar för goda samarbeten, tillhör också de vanligaste svaren. Samarbete på alla nivåer anses vara en nyckelfaktor, såväl formell samverkan som informella samtal – av någon kallade fikadialoger.

Det är viktigt med aktörsnätverk, som Source to Sea, och att man kopplar ihop den stora internationella arenan med den lokala verksamheten, lyder ett av argumenten.

En annan sak som nämndes runt några av borden var att se till att ansvaret för varje fråga hamnar på rätt ställe. Alltså att rätt aktör äger frågan. Realistiska och uppföljningsbara delmål nämndes också som en viktig faktor.

Några beskrev en del av de mer fysiska uppgifter som de arbetar med, som åtgärder mot vandringshinder, restaurering av våtmarker, inspektion av enskilda avlopp samt att jobba förebyggande genom att ta in vattenfrågor tidigt i planeringsprocesser.

Vilken kunskap kan du och din organisation bidra med, och vilka skulle du behöva samarbete med?

Även på frågan om vilken kunskap man kan bidra med, handlade många av svaren om kommunikation och kunskapsöverföring. Exempelvis besitter organisationerna expertkunskap, pedagogisk vana, verktyg för att nå ut och erfarenheter av att skapa forum för utbyte av kunskap och erfarenheter.

En del nämnde även konkreta ämnen som de kan bidra med kunskap om, exempelvis geologi, hållbara hav, livsmedel från haven och läget för vattnet och miljön.

Organisationer som forumdeltagarna sa sig behöva samarbeta med är frivilligorganisationer, universitet och kommunernas internationella miljöorganisation. Det nämndes också att centrala myndigheter borde bli bättre på att samarbeta med varandra.

Hur kan vi utveckla arbete med marin pedagogik och utbildning för hållbar utveckling?

Marin pedagogik var ett ämne som verkligen engagerade, om man ser till det stora antalet idéer om hur man kan utveckla det. Många påminde dock om temat ”Från källa till hav”, och menade att det är bättre att prata om vattenpedagogik. Det lämnades också in ett stort antal exempel på redan pågående vattenpedagogiska projekt, och det nämndes att det kunde vara en god idé att göra en tillgänglig sammanställning av de projekt som finns.

Bland förslagen på hur man kan utveckla pedagogik och utbildning fanns: bättre målanpassning av material; naturpedagogiska utflykter för nyanlända; medborgardriven forskning, exempelvis låta skolbarn leta invasiva arter; en vattenpedagogisk kunskapsbank för lärare; ”Låna en biolog” (med SGU:s ”Låna en geolog” som förebild); arbeta mer med kunskap som knyter an till känslor; kvalitetssäkra pedagogiken; använda virtuell teknik; montera fasta undervattenskameror; fler naturrum; lägga in vattenkunskap i läroplanen i skolan; inte bara vända sig till barn utan även till vuxna, allmänhet såväl som politiker; dataspel; appar – varför inte en skrapsamlarapp?; arrangera tävlingar i strandstädning; lyfta unga förebilder i sociala medier samt bygga bättre relationer mellan akademi, myndigheter och medier.

Flera påpekade att mycket kan göras om man får tid och ekonomiska resurser för det. Någon form av finansiellt stöd för vattenpedagogiska insatser efterfrågades.

Samtliga idéer och kommentarer som samlades in runt borden sammanställs och tas omhand av HaV.

» Till ett annat år får det gärna vara lite mer hands-on-föredrag med koppling till åtgärder i praktiken.»

Havs- och vattenforum 2017

En kort sammanfattning med kommentarer

Den 16–17 maj 2017 arrangerade Havs- och vattenmyndigheten för femte gången Havs- och vattenforum. En konferens som samlar deltagare från hela landet, från sött till salt och från alla yrkeskategorier som på olika sätt jobbar för levande hav, sjöar och vattendrag.

Under två intensiva dagar fick 461 deltagare ta del av aktuella uppdrag och insatser, och själva bidra med erfarenhet, frågor och önskemål. Det var en blandning av tjänstemän från statliga myndigheter, länsstyrelser och kommuner; representanter från näringslivet och ideella föreningar; forskare, politiker och andra beslutfattare som samlades för att driva Vattensverige framåt. Ingen annan konferens i landet ger en så bred översikt över havs- och vattenmiljöfrågor.

Den här rapporten ger en kort sammanfattning av Havs- och vattenforum 2017. Mer dokumentation, bilder och bakgrundsmaterial finns på:
www.havochvatten.se/havforum

Havs- och vattenmyndighetens rapport 2017:19

ISBN 978-91-87967-67-2

Havs- och vattenmyndigheten
Postadress: Box 22 930, 404 39 Göteborg
Besök: Gullbergs Strandgata 15, 411 04 Göteborg
Tel: 010-698 60 00
www.havochvatten.se